

**ЎРТА МАХСУС КАСБ-ХУНАР ТАЪЛИМИ МУАССАСАЛАРИДА МОДДИЙ
ТЕХНИКА БАЗАЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИБ ЎҚУВ АМАЛИЁТИНИ ТАШКИЛ
ЭТИШ ШАКЛЛАРИ .**

Мамараимова Гулнора Юсуповна

Оқолтин тумани касб-хунар мактаби ишлаб чиқариш таълими устаси

Солиева Зулхумор Қахрамоновна

Оқолтин тумани касб-хунар мактаби ишлаб чиқариш таълими устаси

Исабоева Нафиса Бурхомиддиновна

Оқолтин тумани касб-хунар мактаби ишлаб чиқариш таълими устаси

Аннотация: *Мазкур мақола “Ўрта махсус касб-хунар таълими муассасаларида моддий техника базаларини ҳисобга олиб ўқув амалиётини ташкил этиш шакллари ” деб номланган.*

Мақола амалий таълимнинг асосий вазифалари – келгусида малакали мутахассис бўлиб етишаётган ўқувчиларни муайян касб соҳасида бевосита фаолият кўрсатишга тайёрлашдан, касб соҳасидаги меҳнат фаолиятини бажариш бўйича билим, кўникма ва малакалар мазмунларини эгаллашларини таъминлашдан, билимларни амалиётга тадбиқ этишга ўргатиш ҳамда, зарур касб кўникмаси ва малакасини шакллантиришдан иборатлиги ёритилган

Амалий таълимни ташкил этиш тартиби ва касб-хунар таълими муассасалари устахоналарини моддий техник базаларини ҳисобга олиб ўқув амалиётини ташкил этиш йўллари, ўқув-амалий машғулотларни ўтказишда гуруҳ ўқувчиларининг берилган топшириқни бажариш ва кўникма ҳосил қилиш шакллари, иш жойларини ташкил этиш усуллари, касблар ва ихтисосликларнинг хусусиятидан келиб чиқиб, ўқув амалиётларида ўқув юкламасини белгилаш тартиблари, ўқув-амалиёти ўтказиш даврини ўзгартириш, ўқув амалиёти машғулотини ўтказиш учун тайёргарлик ишлари, ўқув амалиёти машғулотини ўтказиш босқичлари, ўқув амалиёти машғулотида ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражаларини баҳолаш мезонлари кенг ёритилган.

Таянч сўз ва иборалар: *инновацион технология, ҳалқаро стандарт таснифлагичи, технология, метод, интерактив метод, рақобатбардош мутахассис, субъект, разряд, синф, категория жамоавий (фронтал), кичик гуруҳ (звено), индивидуал (якка тартибда), назарий-виртуал усул, саноат санитарияси ва гигиенаси, йўриқли технологик ҳарита, асбоблар, материал ва хом ашё, назорат-ўлчов асбоблари.*

Касб-хунар таълими тизимида амалий таълим ва ишлаб чиқариш таълими ўқув жараёнининг узвий қисмидир. Ўқувчилар ўзлари танлаган йўналишлар бўйича ўқув ва ишлаб чиқариш амалиётлари даврида ўз билим ва кўникмаларини мустаҳкамлашларида касбий таълим бўйича ишларнинг тўғри

ташқил этилиши муҳим аҳамиятга эгадир. Чунки бугунги ўқувчининг эртага ўз танлаган соҳаси бўйича қандай мутахассис бўлиб етишиши айнан шу жараёнга боғлиқдир.

Амалий таълимнинг асосий вазифаси – келгусида малакали мутахассис бўлиб етишаётган ўқувчиларни муайян касб соҳасида бевосита фаолият кўрсатишга тайёрлашдан, касб соҳасидаги меҳнат фаолиятини бажариш бўйича билим, кўникма ва малакалар мазмунларини эгаллашларини таъминлашдан, билимларни амалиётга тадбиқ этишга ўргатишдан, зарур касб кўникмаси ва малакасини шакллантиришдан иборат

Якка тартибда(индивидуал)

а) ҳар бир ўқувчи ўз иш жойида - муайян бир касб бўйича ўқув-амалий машғулот гуруҳли (жамоавий) шаклда ташқил этилганда, гуруҳнинг ҳар бир ўқувчиси мавзу бўйича амалий топшириқни белгиланган вақт давомида ўз иш жойида бажаради ва тегишли касбий кўникма шаклланади. “Асаларичилик ишлари”, “Асаларичилик хўжаликларида баҳорда бажариладиган ишлар”, “Электрогазпайвандлаш ишлари”, “Чилангарлик ишлари”, “Боғдорчилик ишлари”, “Контактли пайвандлаш ишлари”, “Тикув ва тикув трикотаж кийим бўлақларига ишлов бериш” ва бошқа шу каби ўқув амалиёти машғулотларини бунга мисол қилиб кўрсатиш мумкин.

б) кичик гуруҳ таркибида ҳар бир ўқувчи навбат билан муайян бир касб бўйича ўқув-амалий машғулот кичик гуруҳ таркибида ташқил этилганда, гуруҳнинг ҳар бир ўқувчиси мавзу бўйича амалий топшириқни белгиланган вақт давомида бир иш жойида навбат билан бажаради ва тегишли касбий кўникма шаклланади.

“Асаларичилик ишлари”, “Электрогазпайвандлаш ишлари”, “Чилангарлик ишлари”, “Боғдорчилик ишлари”, “Контактли пайвандлаш ишлари”, “Тикув ва тикув трикотаж кийим бўлақларига ишлов бериш” ва бошқа шу каби ўқув амалиёти машғулотларини бунга мисол қилиб кўрсатиш мумкин.

Жуфтликда –бу шаклда ўқув-амалий машғулот ташқил этилганда, гуруҳнинг ҳар бир ўқувчиси мавзу бўйича амалий топшириқни белгиланган вақт давомида бир иш жойида жуфтликда бажаради ва тегишли касбий кўникма шаклланади. “Асаларичилик” касбининг “Асаларичилик ишлари”, “Асаларичилик хўжаликларида баҳорда бажариладиган ишлар”, “Якка тартибдаги тикувчилик” касбида “Тикув ва тикув трикотаж кийим бўлақларига ишлов бериш” ва бошқа шу каби ўқув амалиёти машғулотларини бунга мисол қилиб кўрсатиш мумкин.

Кичик гуруҳларда

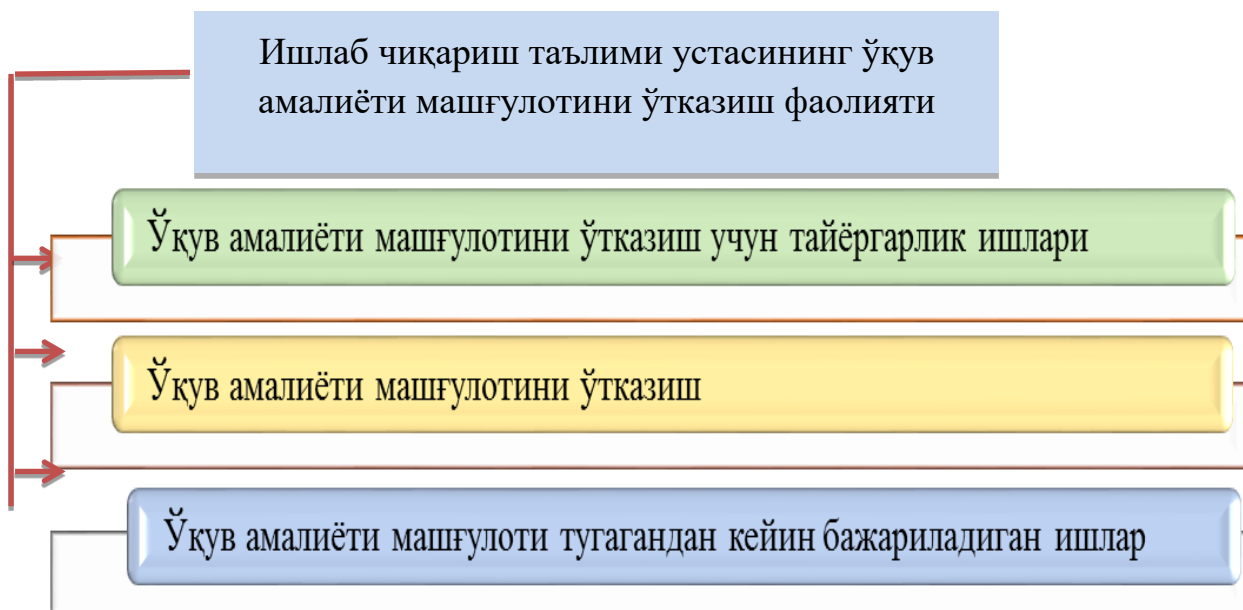
а) кичик гуруҳ (ўқувчилар ҳамкорликда) -муайян бир касб бўйича ўқув-амалий машғулот кичик гуруҳ ҳамкорликда ташқил этилганда, гуруҳнинг ҳар бир ўқувчиси мавзу бўйича амалий топшириқни белгиланган вақт давомида бир иш жойида ҳамкорлик билан бажаради ва тегишли касбий кўникма

шаклланади. “Гишт ва тош териш ишлари”, “Бетон ва арматура ишлари”, “Ошпазлик”, ва бошқа шу каби ўқув амалиёти машғулотларини бунга мисол қилиб кўрсатиш мумкин.

б) кичик гуруҳ (иш ўрнини жадвал асосида алмаштириш) -Кичик гуруҳларда амалий машғулотларни ўтказишни 2015 йил 20 августда тасдиқланган ўқув режада белгиланган.

Касблар ва ихтисосликларнинг хусусиятидан келиб чиқиб, ўқув амалиётларига ўқув юкламасини белгиланиши.

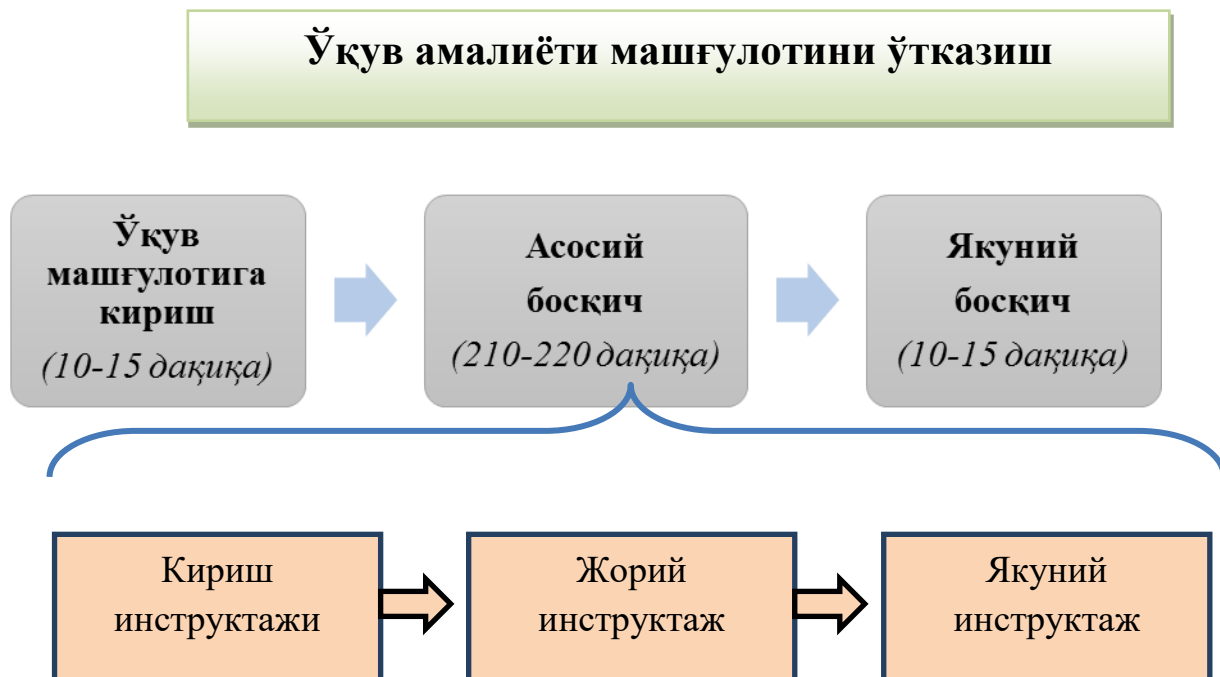
Ўқув амалиёти машғулотини ўтказиш учун тайёргарлик ишлари:

- машғулотни ўтказиш бўйича ўқув ҳужжатларини тайёрлаш;
- ўқув-дидактик материалларни аниқлаш, танлаш ва зарур ҳолларда ишлаб чиқиш;
- машғулотнинг мақсадларига жавоб берадиган топшириқлар ва машқларни тайёрлаш;
- йўриқли-технологик ҳариталарни тайёрлаш ва амалда бажариб кўриш;
- ўқувчиларнинг билим ва кўникмаларини баҳолаш мезонларини тайёрлаш;
- машғулот мавзуси бўйича керакли жиҳоз ва мосламаларни техник ҳолатини кўздан кечириш;
- асбоб-ускуналарни тайёрлаш;
- машғулотни ўтказиш учун хомашё ва материалларни омбордан олиб тайёрлаб қўйиш;
- иш жойларини тайёрлаш ва тегишли ўқув амалиётларда уларни алмашириш графикларини ишлаб чиқиш;
- мавжуд йўриқномалар, огоҳлантирувчи белгилар ва хавфсизлик техникаси бўйича плакатларни кўриб чиқиш ва зарур ҳолларда таъмирлаш.

Барча ишлар бажарилгандан сўнг коллежнинг бош устаси ишлаб чиқариш таълими устасининг тайёргарлигини текширади ва хужжатларга имзо қўйиб амалиётни ўтказишга рухсат беради.

Ўқув амалиёти машғулоти ўтказиш қуйидаги босқичлардан иборат

Изоҳ: (ЎМКХТ марказининг 2015 йил 8 сентябрдаги 283-сонли буйруғидаги йўриқнома сўзи қўлланма матнларда инструктаж деб юритилади)

Ўқув машғулотига кириш

Ушбу босқичида Уста қуйидагиларни бажариши керак бўлади:

- Ўқувчиларни давоматини, ташқи кўринишини текшириш
- Техника хавфсизлиги қоидаларини эслатиш
- Ўтиладиган ўқув амалиётнинг режаси билан таништириш
- Баҳолаш мезони билан таништириш
- Ўқувчиларни иш ўринларига тақсимлаш
- Йўриқли технологик ҳарита, асбоблар, материал ва хом ашёларни тарқатиш

Асосий босқич

Кириш инструктажи: Асосий босқич кириш инструктажидан бошланади ва Уста уни қуйидаги тартибда ўтказиши:

- тезкор савол-жавоб, ақлий ҳужум орқали билимларни фаоллаштиради.
- ўқувчиларнинг ўқув материални ўзлаштирганлик даражасини аниқлаб ва уларни ривожлантириш мақсадида янги мавзу баёнига ўтади.
- ўқув амалиёти машғулоти янги мавзуси бўйича умумий маълумот беради ва иш жараёнини (топшириқнинг технологик моҳияти, уни бажариш

усулларини, жихоз, асбоб-ускуна ва мосламалардан фойдаланиш тартибини)тушунтиради.

- ўқувчилар етарли даражада тушунмаган ҳолатларда ҳаракатларни қайтариб кўрсатади ва саволларга жавоб беради.

Кириш инструктажини ўтказиш учун тавсиялар

Кириш инструктажининг боришида 1-2 нафар ўқувчи Уста кўрсатиб берган иш усулларини такрорлаши самарали бўлади. Бу жараён ҳамиша гуруҳнинг фаоллигини оширади, ўқувчиларнинг эътиборли бўлишларини талаб этади.

Тушунтириш жараёнида ўқувчилар тайёрлаган деталлар ва буюмларни намуна сифатида кўрсатиш тавсия этилади, охирига етмаган, яъни тугалланмаган маҳсулот намунаси сифатида унинг ижобий ва салбий томонларини кўрсатиш керак.

Ўқув амалиёти машғулоти баъзи ҳолларда иш бажаришнинг бир неча усулларни ўз ичига олади. Бундай ҳолларда барча усулларни ўқувчилар эътиборига бирдан ҳавола этиш керак эмас. Агарда ҳаммаси баён қилиб берилса ўқувчилар, биринчидан, толиқиб қоладилар, иккинчидан, кўп нарсани эслаб қола олмайдилар ва кейин тескаридан тушунтириб беришни сўрайдилар. Шунинг учун кириш инструктажини қисмларга бўлиб, тушунтириш ва амалий машқлар билан қўшиб ўтказиш мақсадга мувофиқ бўлади.

Амалиёт жараёнида тушунтириш билан биргаликда иш жараёнини бажариб кўрсатиш қуйидагича амалга оширилади: олдин Уста ўргатилаётган ҳаракатларнинг вазифалари ва аҳамиятини тушунтириб, кейин уларни ўзи амалда бажариб кўрсатади. Иш жараёнини бажаришда аста-секин бажариш катта аҳамиятга эга.

Иш жараёнини аста-секин бажариб кўрсатиш асосий методик усуллардан бири бўлиб, улар ўқувчиларга иш ҳаракати қандай қисмлардан ташкил топишни тушуниб олиш имконини беради. Иш жараёнини айрим элементларга бўлиб кўрсатиш ҳам ана шу мақсадда олиб борилади.

Уста бажариб кўрсатган иш ҳаракатларини ўқувчилар такрорлаши, бу ҳаракат кўникмалари қанчалик аниқ ўзлаштирилганлигини, ўқувчилар олган билимлар даражасини, топшириқни муваффақиятли бажара олиш-олмаслигини текширишга ёрдам беради. Плакатда тасвирланган ёки видео тақдимот орқали иш усулини намойиш этиш ўқувчиларнинг билимларини мустаҳкамлашда кўшимча восита ҳисобланади.

Уста ҳаракатларни бажариб кўрсатиш вақтида ҳаракатнинг энг масъулиятли жиҳатларига ўқувчилар эътиборни жалб қилган ҳолда тушунтириб беради, ҳаракатнинг вазифаси ва аҳамиятини таъкидлайди. Уни олдинги ва кейинги ҳаракатлар билан боғлайди. Иш жараёни ҳақида ўқувчилар умумий тассавурга эга бўлганларига ишонч ҳосил қилгач, вазифани мустақил бажариш учун инструктаж беради.

Жорий инструктаж: Ўқувчилар топшириқларни мустақил бажариш жараёнида Уста жорий инструктаж беришни амалга ошириб боради ва қуйидагиларни бажаради:

- ўқувчиларни иш жойларига тақсимлаб амалий иш юзасидан йўриқли технологик ҳарита ҳамда мустақил иш бажариш учун хом ашё тарқатади ва кўрсатмалар беради.

- мустақил ишларни бажарилишини мақсадли айланиш вақтида назорат қилади ва иш жараёнида ўқувчилар йўл қўйган хатоларни кўрсатади.

- ўқувчи назорат-ўлчов асбобларидан тўғри фойдаланиши ва технологик жараёнга риоя этилишини кузатиш;

Жорий инструктажни ўтказиш вақтида ҳар бир ўқувчининг ҳаёт хавфсизлиги, меҳнат муҳофазаси, саноат санитарияси ва гигиенаси қоидаларини бажариши ишлаб чиқариш таълими устасининг доимий назоратида бўлиши керак.

Жорий инструктажни ўтказишнинг асосий мақсади бу - аниқ мақсад билан ҳар бир ўқувчини иш жойини назорат қилиб чиқишдир. Ана шундай мақсадли назорат қилишлар вақтида Уста биринчи бор ўқувчилар иш ўринларини қандай ташкил қилганлигини, назорат-ўлчов асбобларини тўғри сақлаши, ишлов берувчи асбоблар дастгоҳга қандай ўрнатилиши, дастгоҳларнинг созланишини, технологик жараёнга амал қилишини текширади. Иккинчи мақсадли назорат қилиш вақтида ўқувчилар у ёки бу иш усулини қандай бажаришини, ишлов берувчи асбоблардан тўғри фойдаланишини назорат қилади. Учинчи мақсадли назорат қилиш вақтида ўқувчи ўз-ўзини назорат қилиб назорат-ўлчов асбобларидан тўғри фойдаланиши ва технологик жараёнга тўғри риоя этилишини кузатади. Тўртинчи ва бешинчи мақсадли назорат қилишда эса кундалик топшириқларнинг бажарилишини текширади, ишларни қабул қилади ҳамда баҳолайди.

Ўқув амалиётида ишлаб чиқариш таълими устаси бажарилган ишларни қабул қилишга алоҳида эътибор бериши керак. Ишлаб чиқариш таълими устаси ўқувчилардан ишларини қабул қилиб олишда улардан ишни бажариш билан боғлиқ бўлган саволлар беради, бундан мақсад ўқувчилар ишни қанчалик онгли равишда бажарганлигини аниқлашдир.

Буюмларнинг сифатини текшириш вақтида ўқувчиларнинг йўл қўйган ҳатто энг кичик камчиликлари ва хатоларни ҳам кўрсатиб ўтиш зарур бўлади, буни сабаби кичик хато ва камчиликлар орқали келиб чиқиши мумкин бўлган носозликларни тушунишига ёрдам беради ва у ўз йўлида ўқувчиларни масъулиятли бўлишга ундайди.

Якуний инструктаж: Ўқувчининг бир кунги ўқув машғулотида бажарган ишларини таҳлил қилиш ва зарур ҳолларда инструктаж бериш якуний инструктажнинг асосини ташкил этади. Уста ўқувчининг хато ва камчиликлари

таҳлил қилади, сабабларини тушунтиради, тузатиш учун йўл-йўриқ кўрсатади ва шунга ўхшаш хато-камчиликлар такрорланмаслиги учун кўрсатмалар беради. Ўқувчилар томонидан иш ўринлари тартибга келтирилади, асбоб ва жиҳозлар топширилади.

Якуний инструктажда бажариладиган ишлар:

- машғулот жараёнида ўқувчилар йўл қўйган хато-камчиликларни сабабларини тушунтиради ва ушбу хато-камчиликлар такрорланмаслиги учун кўрсатмалар беради.

- баҳолаш мезони асосида ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражаларини баҳолайди.

- машғулот тугагандан сўнг иш жойларини тартибга келтиришини назорат қилади. Асбоб ва жиҳозлар ҳамда тайёрланган маҳсулотни қабул қилади.

ЯКУНИЙ БОСҚИЧ

Ишлаб чиқариш таълими устаси машғулот натижаларини таҳлил қилиб, гуруҳ ва айрим ўқувчилар қандай ютуқларга эришганликлари у ёки бу ўқувчининг ишида хато-камчиликларликлар аниқланганлигини, машғулотларнинг боришида қандай носозликларга, меҳнат ва технология интизомнинг бузилишига йул қўйилганлиги, уларга нималар сабаб бўлганлиги, бундан кейин юқорида кўрсатилиб ўтилган камчиликларга йўл қўймаслик учун қандай чоралар кўриш зарурлигини таъкидлаб ўтади.

Ўқув амалиёти давомида бутун гуруҳ амалга оширган ишлар ва ўқувчилар кунлик топшириқларни қандай бажарганлигини маълум қилиб, баҳолаш мезонига асосланган ҳолда ишлар баҳоланади ва нима сабабдан айнан шу баҳо қўйилганлигини ўқувчиларга тушунтирилади.

Якуний босқичнинг охирида кейинги машғулот ҳақида қисқача маълумот бериб, уйга вазифа берилиб, уни бажариш учун кўрсатмалар беради.

Уйга берилган топшириқлар ўтилган мавзунинг такрори бўлмасдан кейинги мавзуга тайёрланиб келишдан иборат бўлади. Кейинги мавзуга тайёрланишда маҳсулот тайёрлаш ва йиғиш операцияларини ҳамда технологик жараённинг схемасини тузиш, бажариладиган ишларни осонлаштириш учун мосламалар конструкцияларини ишлаб чиқиш каби топшириқлар ўқувчиларнинг техник тафаккурини ривожлантиради, рационализаторлик ҳамда ихтирочилик қобилиятларини намоён қилиш учун кенг имкониятлар очиб беради.

Якуний босқичда бажариладиган ишлар:

- ўқувчиларнинг амалий машғулот бўйича олган баҳоларини эълон қилади.

- Келгуси касбий фаолиятларида амалиётда бажарган ишларининг аҳамияти ва муҳимлигига ўқувчилар эътиборини қаратади.

- келгуси машғулот мавзуси билан таништириб, уйга вазифа беради

Ўқув амалиёти машғулотидан сўнг бажариладиган ишлар

- ўқув устахонасини тартибга келтириш мақсадида навбатчи ўқувчилар

ишини ташкил қилиш.

- гуруҳ журналини тўлдириш.

- амалиётда қатнашмаган ўқувчиларга ажратилган хомашёни ва ўқувчилар тайёрлаган маҳсулотни омборга топшириш.

- мослама ва асбобларнинг техник ҳолатини текшириш, зарур ҳолатларда таъмирлаш ва коллеж асбоб-ускуналар сақлаш ва тарқатиш омборхонасига топшириш.

- жиҳоз ва дастгоҳларнинг техник ҳолатини кўздан кечириш.

- устахонани устахона мудури ёки бош устага топшириш.

Ўқув амалиёти машғулотида ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражаларини баҳолаш мезони

Ўқув амалиёти машғулотида ўқувчилар назарий билимлар билан бир қаторда касбий - амалий кўникмаларни ўзлаштиради. Машғулот вақтида ўқувчининг барча фаолиятини бир вақтнинг ўзида бажарилган ишлар сифати, олган назарий билимлари, вақт меъёрларига риоя қилиш, иш ва иш жойини ташкил қилиш, ишлов бериш ва назорат-ўлчов асбобларидан фойдаланиш, хавфсизлик техникаси қоидаларига риоя қилиши баҳоланади. Ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражаларини “Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида”ги 293-сонли қарорларига асосан академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчиларининг билим савияси, кўникма ва малакаларини назорат қилишнинг рейтинг тизими асосида баҳолаш мезонини ишлаб чиқдик. Баҳолаш мезони кўрсаткичлари 3-жадвалда келтирилган:

Баҳолар беш баллик тизимда қўйилади

5 - “аъло”

4 - “яхши”

3 - “қониқарли”

2 - “қониқарсиз”

Ўқув амалиёти машғулотида ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражаларини баҳолаш мезони

т/р	Мезонлар	Баҳо
Назарий билим (берилган саволларга жавоб бериши)		
1	Саволларга тўлиқ жавоб бериш, мисоллар, далиллар келтириш	5
2	Саволларга тўлиқ жавоб бера олмаслиги	4
3	Саволларга қисман жавоб бериш	3
4	Саволларга умуман жавоб бера олмаслик	2
Бажарилган ишлар сифати (техник талабларга риоя қилинганлик)		
5	Белгиланган техник талабларга тўлиқ риоя қилганлиги	5
6	Техник талабларга риоя қилганлиги	4
7	Ишлаб чиқариш таълими устасининг кўрсатмаларидан кейин тўғриланган. рилган ишлар техник талаблар доирасида	3

8	Асосий техник талабларга риоя қилинмаган (тўғрилаб бўлмайдиган сиз маҳсулот)	2
Вақт меъёрларига риоя қилиш		
9	Ишларни ўз вақтидан олдин бажариш	5
10	Ишларни ўз вақтида бажариш	4
11	Ишларни вақтида бажариш	3
12	Ишларни вақтида бажар олмаганлиги	2
Иш ва иш жойини ташкил қилиш		
13	- иш ва иш жойини тўғри ташкил этиш; - ишлаб чиқариш операцияларини амалга оширишда мақбул ишларини қўллаш ва турли ишларни хатосиз бажариш; - ишни мустақил режалаштириш ва бажариш	5
14	Ишлаб чиқариш таълими устасининг кўмаги билан: - иш ва иш жойини тўғри ташкил этиш; - ишлаб чиқариш операцияларини амалга оширишда мақбул ишларини қўллаш ва турли ишларни хатосиз бажариш; - ишни мустақил режалаштириш ва бажариш	4
15	- иш ёки иш жойини ташкил этиш, ишлаб чиқариш операцияларини амалга оширишда мақбул иш усулларини қўллаш ва турли ишларни бажаришда баъзи хатоликларга йўл қўйганлиги; - ишни етарли даражада мустақил режалаштира олмаганлиги ва бажаролмаслиги	3
16	- иш ва иш жойини ташкил этишда мунтазам равишда хатоларга йўл қўйиш - асосий иш усулларини етарли даражада ўзлаштира олмаслиги - ишни мустақил режалаштира олмаганлиги ва бажаролмаслиги - хавфсизлик техникаси қоидаларига риоя қилмаганлиги	2
Ишлов бериш ва назорат-ўлчов асбобларидан фойдаланиш		
17	- асбобларни мустақил тўғри танлаш ва улардан мақсадли фойдаланиш; - асбобларни ишлатиш, созлаш ва сақлаш қоидаларига тўлиқ риоя қилиш; -асбобларнинг конструкцияси ва ишлаш принципини билиши	5
18	Ишлаб чиқариш таълими устасининг кўмаги билан: - асбобларни тўғри танлаш ва улардан мақсадли фойдаланиш; - асбобларни ишлатиш, созлаш ва сақлаш қоидаларига риоя қилиш; - асбобларнинг конструкцияси ва ишлаш принципини билиши	4
19	- асбобларни тўғри танлаш ва мақсадли фойдаланишда хатоликларга йўл қўйиши; -асбобларни ишлатиш, созлаш ва сақлаш қоидаларига риоя қилишда хатоликларга йўл қўйиши; -асбобларнинг конструкцияси ва ишлаш принципини қисман билиши	3
20	- асбобларни тўғри танлай олмаслиги ва мақсадли фойдаланмаслиги; - асбобларни ишлатиш, созлаш ва сақлаш қоидаларига риоя қилмаганлиги; - асбобларнинг конструкцияси ва ишлаш принципини билмаслиги	2
Хавфсизлик техникаси қоидаларига риоя қилиш		
21	Хавфсизлик техникаси қоидаларини мукамал билиши ва уларга тўлиқ қилиш	5
22	Хавфсизлик техникаси қоидаларини билиши ва уларга тўлиқ риоя қилиш	4
23	Хавфсизлик техникаси қоидаларига риоя қилишда хатоликларга йўл қўйиши	3

Изоҳ: ҳар бир ўқувчи ўқув амалиёти машғулотида бажарган ишлари учун баҳоланиши зарур.

Хулоса ва таклифлар

Хулоса қилиб айтиш жоизки касб-ҳунар таълими тизимида амалий таълимга эътибор катта. Лекин шу билан бир қаторда камчиликлар ҳам учраб туради. Жумладан:

6. Моддий техника баъзасининг етишмаслиги;

7. Мутахассис ўқитувчиларнинг етишмаслиги;

8. Мутахассислар замонавий технологиялардан тўлиқ фойдалана олмаслиги;

9. Ишлаб чиқариш амалиётларида амалиёт баъзалари талаб даражасида эмас;

10. Ишлаб чиқариш амалиётини ўташ жараёнида айрим ҳудудларда корхона ва ташкилотларнинг етишмаслиги.

Ушбу муаммоларни бартараф этиш мақсадида ушбу таклифларни баён қиламиз:

5. идоравий таълим муассасалари билан ташкилотлар ўртасида ўзаро ҳамкорлик шартномаларини тузиш;

6. Замонавий моддий-техника баъзасини инвестиция орқали олиб кириш;

7. Махсус фан ўқитувчилари ва ишлаб чиқариш таълими усталарини малакасини мунтазам ошириб бориш ҳамда қайта тайёрлаш;

8. Касб-ҳунар таълими тизими ўқув режасида кўзда тутилган амалий соатларини кўпайтириш лозим

9. Касб-ҳунар таълими тизими ўқув режасига дуал таълимни йўналишлар асосида кўпроқ киритиш лозим

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

Раҳбарий адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз –Т.: “Ўзбекистон” 2016 йил.

2. Мирзиёев Ш.М. “Танқидий таҳлил, қаътий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик-ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак” – Т.: “Ўзбекистон” 2016 йил.

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида”ги Қонун(1997 йил 29 август).

3. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонун (1997 йил 29 август).

4. “Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари” тўғрисида”ги Қонун (1991 йил 20 ноябрь).
5. “Малакали педагог кадрлар тайёрлаш ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларини шундай кадрлар билан таъминлаш тизимини янада такомиллаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 28 майдаги 1761-сон қарори.
6. “Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 10 августдаги 242-сонли қарори.
7. “Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассаларига ёрдам кўрсатиш юзасидан олий таълим муассасалри билан ҳамкорлик алоқаларини ривожлантириш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2011 йил 14 мартдаги 109-сонли буйруғи.
8. Академик лицей ва касб-хунар коллежлари учун меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар тўплами.- Т. ЎМКХТМ, 2005.-246 б.
9. Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари раҳбарлари учун меъёрий ҳужжатлар тўплами. 3-қисм.-Т.: “Янги аср авлоди”, 2010.- 460 б.

Илмий ва ўқув адабиётлар

10. Зикриллаев Н., Тураев Х. Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимидаги ҳамкорлик самарадорлигини ошириш омиллари // Академик лицей ва касб-хунар коллежлари фаолиятини такомиллаштиришда олий таълим муассасалари олдида турган долзарб вазифалар / Илмий-амалий конференция материаллари.- Т.: ТошДТУ, 2015. 14-16-б.

11. Таълим. Ўзбекистон Миллий энциклопедияси. 8-ж.- Т.: “ЎзМЭ ДИН”, 2004. 307 – 308-б.

Интернет сайтлари

www.bilim.uz

www.ziyo.edu.uz

www.ziyo.net.uz